

Potomci byli hlavně na Moravě. Pěkný štít na své pečeti má Hrabiše z *Bobrové* (1286). Vítěk z Úpy (1286) první přijal křídla za klénot; tak se i spátruje na pečetech (Obr. H. V tab. 1, č. 13.) Vítka ze Švabenic, odjinud z *Heřmanic* (1303—1311), ale Ujman z *Nepolomě* (1301) vzal si za klénot rohy, jež ozdobil kytami. Švabenského erbu byli také Milota z *Račic* (1285) a Vilém z *Drnovic* (1307, jenž pečetil pečetí Kojaty odtudž), Milič z *Náměsti* (1318—1337), Kadolt odtudž, též z *Vrbětic* aneb z *Olomučan* řečený (1318, 1323), Vilém z Náměsti (1318), Vilém z *Koběřic*, odjinud z *Dobročkovic* (1376). Jan ze Švabenic (1317—1326) přijal za klénot rohy, péry ozdobené a téhož erbu byli i ti potomní, kteří se psali ze Švabenic.

17. Zubří hlava.

Erbem rodu tohoto, jehož přední rodina byli páni z *Pernšteina*, byla černá hlava zubří s červeným jazykem vyplazeným a zlatým kruhem, skrze chřípě prostrčeným na stříbrném štítě, přikryvadla černá a stříbrná a za klénot táz hlava s krkem. Nejstarší malovaný obraz jest z 1. 1460 na dskách zemských v Brně.

Štěpán z *Medlova* (1286) má na pečeti prostou hlavu, ale Filip z Medlova, odjinud z *Pernšteina*, volil si za klénot rohy ozdobené věncem pěkným z lipových listů. Na pečetích Filipových z l. 1303—1325 jsou rohy ozdobené toliko kytami, v čemž ho Vojtěch z *Otaslavic*, odjinud z *Medlova* (1309) následoval. Erbu zubří hlavy byli také Jimram z Medlova (1293), Jimram z Pernšteina (1325), Adam odtudž (1325), Jimram odtudž (1360—1374), Jimram a Filip bratří z *Jakubova* (1360—1379) a jiní z Pernšteina, jichž drahně pečeti se shledává v arch. města Brna a býv. dvorském archivu. Obrazy erbů H. II 5, 23 a tab. VI tab. a VII, 205, mezníku H. IV, 86.

Ve knize bratrstva sv. Kryštofa na Alberce spátruje se malovaný erb: černá zubří hlava se zlatým kruhem a zlatýma ušima, nad helmicí zlaté rohy a na každém tři černé kyty. Při tom je psáno: Sebisch und Tobko gebruder von Rogaschitz.

18. Beraní rohy.

Prvotní erb rodu tohoto z Moravy pocházejícího byly dva beraní rohy, každý koncem svým k sobě zkroucený. Jejich zpodní zakončení na pečetech 13. st. bývá takové, jako by byly od lebky odlomeny. V starší době jsou dole spojeny, ve 14. st. každý o sobě. Od počátku 15. st. vyskytuje se pod nimi koruna (u pp. z Popovic a Veteřova).

Nejstarší pečeť je Arkléba komorníka (1268—1270). Kromě toho vyskytuji se pěkné pečeti Bohuše z *Bitova* (1278), Hartmana z Holšteina (v l. 1279—1297 troje) a Bohuše z *Drahotouše*. Z pozdějších dob znali se k tomuto erbu Černín z *Popovic* (1318—1336). Jaroš z Drahotouše a Bohuše syn jeho (1353), Machník odtudž, Fryduš odtudž (1380), Černín z Popovic (1385), Heralt z Drahotouše (1387), Černín a Arkleb bratří z Popovic

(1389), Čeněk z Drahotouše (1398), Arkleb z Veteřova (1406—1435), potom páni z Drahotouše. (Ještě l. 1688 slečna Barbora Karolina. — Arch. DZ. III, 21.) Barev neznáme.

K témuž rodu patří také vladyky ze Kněnic, kteří se vystěhovali v 15. st. do Čech, tudy statku Okrouhlice nabyli a psali se *Okrouhlickými ze Kněnic*. Erb jejich byl zlatý štit a na něm černé beraní rohy. (Paprocký, Zrc. 287 a Kadich-Blažek tab. 71, v Jakub. sbírce červený štit. Viz i H. II. tab.) V 16. st. si dávali pod rohy kus lebky, tak že vyhlízel zpodek štítu jako kopeček. Tak našel Kolář na pečeti Václava staršího r. 1557. (Arch. DZ. VII, 2.) V Čechách byli podobněho erbu i *Sudlicové z Hrachovic*.

19. Křídlo.

Erb rodu tohoto z Moravy pocházejícího obsahoval jedno z nejkrásnějších a nejzadobnějších znamení našeho heraldického bohatství. Podnět vzat od křídla ptačího, ale toto vtipem heraldickým tak souměrně a úpravně rozloženo, že pokrývalo celý štit. Rovněž tak pěkně rozloženo bylo jako klénot. Na obrazech a starých pečetích bývá na kraji křídla (kde by kost měla být) pružina. Křídla jsou černá, štit stříbrný, pružina též taková aneb zlatá. (Jan z Lomnice 1415 a 1420 ve dskách zemských Moravských.) Obrazy se spatřují též v kostelích v Sezemicích, Ledči a na Rábí. (Viz obr. H. VI a X tab.) Tas z *Tasenberka* (1281—1293) měl za klénot křídlo, jehož končiny ozdobeny bývaly pavími kytami. Podobně si vedl Vznata z *Lomnice* (1293). Dmitr z *Bukova* (1285) má na štítě křídlo, jež se na obou stranách koulí končí, na místě kosti jest jako spletený provaz a každý brk křídla jest pečlivě vyryt a otištěn. Též jest ozdobný erb na pečeti *Dobeše z Tasova* (1317—1322). Téhož erbu byli také 1322 Jan z *Meziříčí* a Vznata z *Lomnice* (Cod. dipl. Mor. XI, 128), 1323 Tas ze *Skuhrova* a 1325 Půta z *Tasova*. Vznata měl l. 1333 klénot takový, že končiny per ozdobeny byly lipovými lupínky. Téhož erbu byli Tas z *Lomnice* (1333), Půta z *Újezda* (1333), Vznata z *Křižanova* (1342), Jan z *Tasova*, Buzek z *Mostiště* a Beneš z *Meziříčí* (1344), Vznata a Ješek ze *Skuhrova* (1359), Tas z *Újezda* (1360—1371), Vznata ze *Sazovic* (1362), Buněk z *Mostiště* (1368), Jan z *Meziříčí* (1368), Jan z *Meziříčí* (1368), Zdeněk ze *Skuhrova* (1375), Ondřej z *Meziříčí* (1377), Jan z *Meziříčí* a Bohuše z *Ivanče* (1375—1383), Tas z *Tasova* (1375), Vznata ze *Skuhrova* (1384), Buzek z *Mostiště* (1390), Dobeš z *Ivanče* (1392), Sezema z *Tasova* (1397), Jan z *Lomnice* (1406—1412), Vaněk z *Deblína* (1405), Jan z *Křižanova* (1433) a jich potomci, též l. 1496 Zikmund z *Zatora*.

20. Hřeben.

Erbu toho byla jediná rodina, páni z *Bozkovic*. Erbovní znamení jich ve starší době vyobrazovalo se jako řada ostnů z lomené čáry vystupujících, na pozdějších obrazech jest trojhran, jehož dvě strany posázeny jsou

ostny. Barva hřebene jest červená, štít stříbrný. (Conrad Gruenenberg.) V Píseckém paláci jest černý hřeben, ale tuším skrze zkažení barvy. Klénotem byly dva věníky zelené barvy, které se jako koule na nejstarší pečeti Oldřicha z Bozkovic (1312) spatřují. Kolář popisuje erb Dobeše Černohorského z Bozkovic z erbovníku Volfa z Landenberka (č. 9327 c. k. soukr. knihovny) takto: na helmici jest viděti kus bílého hřebene šikmo postaveného z levé strany a v rohu čtyři zuby, pátý zub dopadá do vysokého pravého věníku ze čtyř listů dubových složeného, jakoby srostlé byly, levá strana hřebene stojí před levým věníkem; na helmici jsou červená bílá přikryvadla; hřeben bílý o 9 zubech a štít červený (Obraz erbu H. I. tab.) Na pečetech Ješka z Bozkovic (1337), Jana (1351). Tasa a Vaňka (1367) a Jana Bozkovce z Brandýsa (1409), jako i jich potomkův není nic zvláštního pamětihodného.

Na věži kostela Žumberkého je památný kámen ze 14. st. z neznalosti věci obráceně zasazený. Na něm jest vytesán štít a na tom 6 štítků, totiž při vrchu od pravé Lomnický (I, 19), Bozkovský a Šternberský (I, 13), v druhé řadě Vartemborský (I, aneb snad Otaslavský) a Říčanský (I, 15) a nejzpodněji Doubravský a Vildenberský. Vykládáme to tak, že hřeben nalezi Vaňkovi z Bozkovic, pravý erb mateři jeho Anně z Lomnice († 1372), levý ženě jeho Markétě ze Šternberka; erby pod tím by byly matek těchto paní a nejzpodnější báby Vaňkovy a mateře Janovy z Bozkovic. (Viz i KB. tab. 8.)

21. Lev na hůrkách.

Erb rodu tohoto, jehož přední rodina byli páni ze Žerotína, byl štít, u jehož zpodu byly tři hůrky aneb skalky, za nimiž vynikal lev po kyti, maje přední nohy ke skoku natažené a ocas vztýčený. U pánu ze Žerotína byl štít modrý, hůrky zelené a lev zlatý s korunou na hlavě. (Paprockého Zrcadlo f. 89, majestát r. 1740.) Kolář našel v rukopisu 8330 c. k. knihovny dvorské jiné barvy, totiž černého lva na červeném, skalky bílé, přikryvadla černá a červená. Obraz v H. II. tab.

Nejstarší erb jest na pečeti *Předbora z Bolelouce* (1287). Krásně jest vyřezán na pečeti Onše z Šomvaldu, odjinud z Čistého Slemene (1297–1301), méně pěkný na pečeti Přibíka neb Psida (1297), na níž jest šest skalek. K nim se druží Milič z Cítova (1301), František ze Sukolomě jinak z Šomvaldu (1318), Adam z Čistého Slemene jinak ze Šomvaldu (1323), Chrel a Slajbor z Bolelouce (1347), Dětoch ze Sukolomě, Oneš z Újezda, Zbor ze Sukolomě a Beneš ze Šomvaldu (1352), Dětoch dotčený odjinud z Vlkoše (1358), Zbor ze Šomvaldu odjinud z Žerotína (1353), Beneš dotčený (1353–1369), Hynek z Buzova (1359), Zdeněk, Lucek, z Domaželic (1360), Bun, Zaviše a Jiřík odtudž (1369), Přech z Rakousek (1373–1396), Jesek z Rakous, odjinud z Klobouk (1391–1396), pak Šomvaldští: 1380 Ješek

1396 Jindřich, 1402 Bohuše, 1416 Hynek a Bohuše, 1451 Viktoryn, pak Ješek a Vítěk bratří ze Žerotína (1381) a všichni jejich potomci téhož jména, pak Zbyněk z *Vrahovic* (1412).

Majestátem d. 1740 dne 20. února povoleno Janovi Ludvíkovi hraběti ze Žerotína, aby se psal svob. p. z Lilgenova a přidán mu erb Lilgenovský, tak že nový erb jeho byl tento: Korunovaný štít polovičný, v pravé modré a na zeleném spodku lev vzhůru postavený zl. barvy s korunou a rozdvojeným ocasem. Levá (Lilgenovská polovice) má čtyři pole 1., 4. červené s zlatým korun. lvem, který má rozdvojený ocas a v přední noze drží černé žezlo, 2., 3. modré se stříbrným příčním pruhem a stříbr. liliemi po obou stranách, 3. helmice s černými zlatými a červenými zlatými přikryvadly a červený hermelinový plášt. Na helmicích jsou klénuty černý korunovaný orel, Žerotínský lev, dva černé rohy a mezi nimi stříbr. liliie s dvěma křížem přeloženými praporci zlaté a červené barvy. (Reg. král.) Obrazy v dílech KB. a B.

22. Lev na hradbě.

Erb *Kokorských z Kokor* vyobrazen jest v Zrcadle na str. 327, totiž hradba ve zpodní polovici štítu a za ní vyniká půl lva ve skoku do vrchní polovice. Podle Jak. sbírky jest lev červený, vrchní pole bílé a hradba zlatá. Týž lev jest klénotem. Týž erb měli I. 1347 Unka z *Majetína* odjinud z Kokor, Doman z Čekyně a Pabeš z Kokor, I. 1354 Muka z Čekyně a Sobín z Kokor, I. 1359 Janek z *Kyjovic*, 1364 Zbyněk z Kokor, 1372—1373 Unka z Čekyně a Majetína, 1373 Vyknan z Majetína, pak z Čekynských 1379 Zdeněk a Diva, z Kokorských 1373 Bohuška, 1379 Zdeněk, Bohuše, Zbyněk, Mukař a Doman, 1396 Stach, 1406 Doman, 1411 Bartošek, 1407 Mikšík, 1444 Bohuše a 1453 Mukař.

Na VI. knize desk zemských Brněnského práva jest pěkně malovaný erb Unky z Majetína, sudího téhož práva. Štít jest modrý, hradba o 4 stínkách zlatá, lev polovičný stříbrný, ale korunka na hlavě, oči, zuby a drápy zlaté barvy.

Z *Kyjovských z Kyjovic* téhož erbu známi jsou kromě již psaného 1466 Vilém a I. 1531 Jan seděním na Kobylnicích. Obr. KB. tab. 133.

Téhož erbu také byli 1464 Jan, Ozvald a Jiřík ze Somarova.

Pány z *Konice* též sluší sem počítati. Nejstarší erb jest Adama z *Konice*, odjinud ze *Strazištka* (1326—1356), na jehož pečetech jest lev za hradbou. Na pečeti Janka z Konice jest štít polovičný, v horní polovici jest půl lva, zpodní jest mřežovaná. Na pečetech Sulika (1387—1421) a Petra z Konice (1427—1440) jest týž erb tak vyobrazen, jako by lev byl na skále. Jest dosti možná, že erbovníci pod číslem 22 jmenovaní prvotně také patřili k Žerotínskému rozrodu a že se jen tím odlišili, že si dali hradbu o třech stínkách na místě tří pahrbků. Tomu nasvědčuje

to, že Beneš ze Šomvaldu (1353, Cod. dipl. Mor. IX, 391) pečetí pečetí, na níž se čte nápis . . . i. d. kokor, ale poněvadž se nic takového v následujících jeho pečetech nenachází, jest také možné, že si pečeť Kokorského vypůjčil.

23. Cimbuří.

Přední páni tohoto erbu pojmenovali po něm hrad, který si založili, jménem Cimburk (t. j. Zinnenburg). Předek jich Miroslav založil v polovici 12. stol. klášter Sedlecký, jenž jehož erb za svůj přijal, totiž dvoje cimbuří nad sebou. Takový erb byl vytesán na mezníku nalezeném pod Kutnou horou, který dělival statek kláštera Sedleckého a kapitoly Pražské. V řadě erbů v zámku Hradeckém vymalován jest erb jejich, totiž od zpodu červené cimbuří o třech stínkách, pak bílé a pak zase červené o tolikéž stínkách a ostatek štítu bílý. Cimbuří je tak malováno, že je stínka nad stínkou. (Starý obraz cimbuří v H. IV, 64.) Nejstarší vyobrazení spatřuje se na pečetech Bernarta z Cimburka a Ctibora z Lipnice (1316). Na pečetech Bernarta z Cimburka a Alberta z Poděhus (1320) spatřuje se čtvero cimbuří nad sebou a když byl Bernart r. 1330 v Prusích, pečetil štítem, na němž jest jedenácte cimbuří nad sebou. Sabina z Koryčan měla štít polovičný, v pravé polovici byla růže otcova, v levo čtvero cimbuří nad sebou (1349). Zajímavá jest pečeť Ctibóra z Cimburka z r. 1379. (Arch. zem. M.) Tu jsou cimbuří tak nad sebou postavená, že se štít podobá šachovnici, ale na jiných pečetech téhož pána jest patero cimbuří nad sebou. Na náhrobku Kryštofa ze Švamberka († 1534) v Bechynském klášteře jsou troje cimbuří, ale ne jedno na druhém, nýbrž vrchní dvě dole usečená.

Klénot prvních pánův jest rozdílný. Bernart (1320) měl klobouk jako toul, nahoře širší než dole, na němž jsou dvoje cimbuří. Týž pán měl l. 1324 na pečeti za klénot psí hlavu s ušima svislými. Kdyby jen zdání bylo, že to hlava liščí, mohli bychom se domnívat, že k nim patřili starší držitelé Poděhus. Zajímavé jest, že žilo v Čechách několik rodin téhož erbu, z nichž jedna se psala také z Cimburka a později vymřela, než moravská pošlost. K nim patřili i Divoci neb Divučkové z Jemniště. Na kostele Zbraslavském zvenčí jest náhrobek, na němž psáno, že l. 1400 dne 16. ledna zemřel Johannes de Czimburk dictus Dywoky. Mikeš a Jan z Jemniště mají l. 1397 na pečetech svých troje cimbuří. (Obraz erbu pp. z Cimburka H. II. tab.)

Zajímavý jest klénot Ješka z Dalkovic (1354). Rovná se úplně klénotu Bernartovu (1320), jen že ale na klobouku jsou troje cimbuří nad sebou. Bušek z Pětichvost (1371) měl štít s trojím cimbuřím a Majnuš z Chvatlin (1373) šest cimbuří nad sebou, Bohuněk z Roudného (1440) zase čtvero. Tito byli v Čechách.

Téhož původu byli také vladky ze Střimelic (v Čechách). Na pečeti Janově (1432) spatřuje se patero cimbuří. Ve vývodu zámku Srbického

býval erb Sáry Chmelíkové ze Střimelic (báby pp. z Bubna), totiž žluté a černé cimbuří, každé dvakráte od zpodu štítu.

Sem patří také *Vojslavští z Vojslavic Čechové*. Na nejstarší pečeti Markvarta z Vojslavic (1424—1437) spatřuje se troje cimbuří, hořejší o třech stíncích, prostřední o dvou a zpodní o jedné, ale kromě tohoto jest každé cimbuří dole usečeno. Vrstevník jeho Mikuláš Něpr (1427) má čtvero cimbuří nad sebou. Z následujících mají Mikuláš (1449, 1455) čtvero, Prokop (1459) osm, týž (1466) šest, Jan (1459—1477) pět a Mikuláš, Něpr (1490) čtyři cimbuří. (Obraz pečeti H. IV, tab. č. 1.)

Na Moravě jest ještě několik rodin, jež mají cimbuří, ale dole usečené, tak že se rovnají příčným pruhům, které mají cimbuří na vrchním kraji; podobně jako je Cimburské cimbuří na náhrobku Kryštofa ze Švamberka. První má takový erb Radslav z *Heraltic* (1272) a tak i potomci jeho Oldřich a Janek l. 1368, Oldřich l. 1446, v 16. st. rodina Heraltických z Heraltic. Na náhrobku Anežky z Heraltic († 1485, 30. Sept. v kostele Němčickém) jsou cimbuří zvláštním spůsobem vytesana. (Viz obraz v Soupisu Pražatice na str. 150, též v H. VII, 277.) Vrchní a zpodní je na venkovské strany usečené, prostřední na obě strany zubaté.

Téhož erbu jako Heraltičtí byli l. 1348 Oldřich z *Račic* a Ctibor z *Ratibořic*, l. 1353 Olkeš z Račic, 1409 Petr Jechanec z *Odunce*, 1435—1451 Jan z *Lipníka* a 1444 Ctibor z *Olfenic*. Tito byli Moravané.

Byl to rozvětvený rod, v obou zemích rozšířený a proto po většině schudlý.

24. Jelení rohy.

Erb tento měl troje jelení rohy na štítě, dvoje ve vrchní jeho polovici a jedny ve zpodní. Nejstarší takové znamení spatřuje se na listu, jímž Hroznata ze starého knížecího rodu pocházející založil Teplský klášter. Podlé zlomku zachovaného a starých popisů byly tu troje parohy a nápis s. principis. groznata. List je pravý a je-li také pečeť pravá, což se mi nezdá býti, je to nejstarší šlechtická pečeť.

Páni z *Krašova* připomínají se z tohoto rozrodu první, ale záhy dopouštěli se též zvůle, jako někteří Markvartici. Jako tito opustivše lvici, přijali polovičný štít zhora dolů, tak zase tito přijali štít pokosem neb pošíkem polovičný, jako první Sezima z Krašova l. 1284. Na listu l. 1287 v bibl. Praž. má býti pečeť Jetřicha z Krašova, ale jest tu pečeť Jetřicha z Gutšteina, kdysi na poč. 15. st. přivřená. Týž nahradil také pečeť ztracenou Racka z Krašova na listě r. 1313 (arch. býv. dvorský). Jetřich, Bušek a Sezima z Krašova (1313) mají troje rohy, ale Bušek z Krašova a Jetřich z Krašovic l. 1319 zase polovičný štít. Bušek slove l. 1339 z *Fusperka* (Pušperka) a má polovičný štít, ale Sezima, poslední, který se psal z Krašova (1344), troje rohy. Zbyněk farář Polenský, Racek, Bohuslav z Fusperka (1364) mají troje rohy a Bušek z Fusperka kromě nich za

klénot jedny rohy. Vilém z Fusperka (1377) měl polovičný štít, na kterýž si posadil rohy bez helmice.

Bušek z Fusperka odjinud ze *Svrčovce* (1391) měl polovičný štít a za klénot rohy. (Lib. erect. XII, f. 87. Obraz H. IX. tab.) Zikmund Bolechovec z Pušperka (1432) měl na štítě troje rohy a za klénot jedny.

Soudíc podlé též zvůle byli Krašovským blízci páni z Bělé. Kdykoliv měli rohy na štítě, byl štít zlatý a rohy černé. (List 1437, 28. April. v arch. Hradeckém.) Předkové jich Sezima a Racek (1319) mají polovičný štít. Takový i Racek z Bělé odjinud z *Nekmíře* (1358) a jedny rohy za klénot, ale jiný Racek z Bělé (1358) jen polovičný štít. Sezima z Bělé (1375) zase měl troje rohy na štítě a týž Sezima v l. 1381—1385 spojoval oboje erby ve štít, křížem rozdělený, tak že na dvou polích byly troje parohy a na dvou polovičný štít. Sezima z Nekmíře měl za klénot jedny rohy a Petr 1410 a Petr Brada l. 1446 troje rohy na štítě.

Z těch, kteří se psali z *Krašovic*, nachází se k r. 1390 pečeť Petrova a na ní prázdný štít (neb otřený?) a za klénot rohy tím spůsobem, jako u Viléma z Fusperka (1377).

Ješek z *Frumština* l. 1358—1362) má štít polovičný, ale potomci jeho Vilém (1406) a Jetřich (1436) mají na štítě troje parohy.

Páni z *Vrbý* všechny větve tohoto erbu přetrvali. Předek jich Petr (1344) měl na štítě troje rohy, ale Petr l. 1375 polovičný štít; tak i l. 1381 Sezima, a l. 1410 Sezima a za klénot jedny rohy na levém rohu štítu položené. Od 15. st. ustálil se u rodu tohoto stálý zvyk, míti na štítě troje rohy. Štít byl zlatý a rohy černé. (M. tab. 78 má týž štít a rohy na štítě i nad korunou červené, tak i přikryvadla.)

Páni z *Gutšteina* nikdy neustoupili od erbu tří rohů. (Obr. H. IX. tab.) Aula Caroli dává jim stříbrný štít, ale podle malby v Krumlovské erbovní síni (Břežan) a erbovníku Kunrata z Gruenenberka byl štít zlatý a rohy černé. Kolář našel ve Vídenském rukopise č. 8330 tento erb: troje černé rohy na zlatém štítě, nad tím starou věvodskou čepici s beránkem, přikryvadla černá zlatá a klénot černé jelení rohy o 6 parozích. V Blatenské věži jsou také troje černé rohy na zlatém štítě, ale rohy jsou křížem přeloženy.

Zajímavé jest, že klášter Teplský zdědil Hroznatův štít, ale rohy jsou červené na zlatém štítě. (Viz Pam. arch. I, 28.)

Držíkraj, syn Hroznaty z *Alběnic*, měl také troje rohy. Pečetidlo jeho se našlo, ale zase ztratilo. (Vlasák Místop. bibl. I, 101. Držíkraj žil l. 1359 (Viz lib. conf.)

25. Poloutrojčáří.

Erb tento shoduje se s erbem Švihovských z Ryžemberka, jen že pruhy jsou pokosem. Přední rod tohoto erbu byli na Moravě páni ze Sovince. Kolář našel popis jich v dotčeném rukopise č. 8330, totiž štít polovičný, pravá polovice červená, levá modrá s 3 pruhy (černými)

pokosem položenými, přikryvadla černá, modrá a černá, červená, klénot, dva rohy, jeden červený a druhý černě a modře pruhovaný. Týž štít jest také v Ledickém kostele malován, jen že tu jsou pruhy černé a bílé. V Jak. sbírce jest pravé pole bílé, v levém pruhy bílé a černé a týchž barev, jako polovice, jsou i rohy a přikryvadla. (Obraz KB. tab. 105 a H. VIII. tab.) Nejstarší erb našli jsme u Ješka Rutovice z Kněžic (1278, 1279), druhý u Oty z Boleradic odjinud z Branišovic (Frenspitz), l. 1310. Tento má za klénot čepici na spůsob polokoule, z níž vychází kyta. Týž erb má také Žibřid z Újezda (1324), ale čepice je tak rozdělena jako štít a levá polovice pruhovaná. Týž štít mají také Vok z Úsové (1329 tuším předek Sovineckých), Oneš z Charvat a z Loučky (1353), Vok a Pavel ze Sovince (1353) a Štěpán kanovník Olomoucký (1356).

V potomních dobách nacházíme tento erb okrášlený klénotem dvou rohů (kromě Kuníka z Suchohrdel 1381). Ze Sovineckých patří sem Pavlík (1374, 1381), Jan (1419, 1421), Pavel (1440) a jich potomci. Druhý rod byli páni z Holšteina, totiž Púta (1376), Ješek Kropáč (1378–1380), Štěpán (1386, odjinud z Vartnova), Vok (1377–1407), Púta (1377), Vok (1419) a jich potomci.

Týž erb nachází se také v Čechách. Není sice nutno mysliti na krevní spojitost obou erbů, ale povážíme-li, že je mnoho erbů krevně společných pro Čechy a Moravu, můžeme tak souditi i o tomto erbu. Aula Caroli popisuje erb takový u vladyk z Bernartic, totiž pravou polovici stříbrnou a v levé černé a stříbrné pruhy. Nejstarší takový erb našli jsme u Dobeše (1284) a Ješka (1307), kteří měli příjmení po hradu Zvíkovu. Ješek měl za erb křídlo na spůsob prkna a na něm tři pruhy pokosem. Týž erb měl také l. 1308 Albera, číšník králův. (Dobner Mon. IV n. 102.)

V potomních dobách vyskytuje se několik rodin tohoto erbu. Z Bernartických připomínají se 1399 Jan odjinud z Borovan a l. 1418 Jan a Buzek.

Hlavní skupina byla v okolí Sedlčan. Z té pocházeli Kunrát ze Chvojna (1333, 1341), Hynek ze Kňovic (1333) a Hynek z Jedly (1357). Sem se musí také počítati Buzek z Osečan (1382), jenž však má pruhy příčné. Kuneš ze Kňovic (1418) a Odolen z Kravařovic (1418) drželi se starého erbu, davše si pruhy do pravé polovice, ale Petr ze Kňovic l. 1462 zase se uchýlil a dal si příčné pruhy. K tomuto rodu patří též vladky ze Zvěřince, zejména Martin (1388).

Téhož erbu byli také předkové Valovských z Úsuší. Jan (1418) měl v pravé polovici tři pruhy pokosem, Jarohněv z Úsusi měl v l. 1457–1470 ty pruhy pošikem v pravé polovici a týmž spůsobem křídlo na helmici zdobené, ale na pečetech v l. 1466–1475 měl Ryžemborský erb. Téhož erbu s příčnými pruhy se Valovští nespustili a nacházíme jej zejména l. 1529 u Kunráta a Bohuslava. Barvy byly: polovice černá, pruhy černé a zlaté, dvě složená křídla, zpodní černé, vrchní zlaté a černě pruhované. (Jakub. sb. Obraz erbu H. VII tab.)

Předkové *Tučapů z Tučap* byli téhož erbu. Kunrát (1381) sice měl Ryžemberký erb, ale Václav l. 1417 takový jako Dobeš l. 1284, a tak i 1428—1450 Jan a 1424—1439 Václav. Pozdější Tučapové, zejména 1487—1511 Václav a 1529 Václav pečetili Ryžemberkým štítem, ale Hynek l. 1609 zase týmž, jako měli l. 1417.

Sem patří také *Hořičtí z Hořic*, zejména Mikuláš 1432—1439 a Saloména (1560). Onen měl za klénot křídlo s 3 pruhy na pravé jeho straně, tato tři pera.

Z Vltavska byli téhož erbu kromě již jmenovaných ok. l. 1458 Jan Jedlice z *Obděnic*, ale té doby odchylili se Jan (1457—1467) a Kunrát z *Petrovic* (1465—1476) od prvního erbu a pečetili Ryžemberkým erbem. Konečně budiž připomenut Mikuláš z *Plasné* odjinud z *Makovic* (1446—1457) a Jan z *Hostišova* odjinud z *Nového dvoru* (1463). K nim patří též *Lašovští z Lašovic*, jichž erb s příčnými pruhy a na helmici perutě též s pruhy vytesán jest v Lašovicích v kostele. (Kolář.)

Konečně sem patří *Nahorubští z Nahorub*. Mikuláš (1544, Arch. min. vnitra) měl poloutrojčáří na příč a na složených křidlech tři pruhy na příč.

26. Jelení roh.

Na Moravě byl vzácným erbem jelení roh o třech parozích, druhdy dole jako od lebky ulomený, druhdy usečený. Vznik svůj má v západním koutu Moravy, ale záhy vyskytuje se též ve východní Moravě. Nejstarší pečet jest Smila z *Bílkova* l. 1257. Z r. 1279 též je známa pečet Smila odtudž, kromě toho vyskytují se téhož erbu 1286 Crh z *Krasonic*, 1301 Arkleb z *Cizkrajova*, 1302 Smil z *Krumvaldu*, 1338 Smil ze *Slatiny*, 1349—1352 Ratibor kanovník Olomoucký, 1368 Oldřich ze *Želetavy* a Jindřich z *Loučky*, 1379 Sezema ze *Stonařova*, 1391 Štěpán z *Pece*.

V 15. století všude jeden roh na štítě nahrazen dvěma. Počátek toho učiněn tím, že příslušníci tohoto rodu za klénot si nebrali samotný roh, nýbrž pro souměrnost dva rohy. Tak to činili 1345 Beneš z *Krumvaldu*, 1346 Beneš z *Budče*, 1364 Dobeš farář Bílovský, 1364—1381 Hereš z *Rokytnice*, 1370 Hrzek z *Budče*, 1389 Bohuše z *Bačkovic*, 1397 Mikuláš a 1399 Štěpán z *Chudobína*, 1397 Jan z *Veleně* odjinud z *Bařic*, Jindřich z *Jarohněvic* odjinud z *Brněnce*, 1416 Václav z *Pece*, 1422 Mikuláš a Beneš z *Chudobína*. První, který si dva rohy na štít vzal, byl 1396 Beneš z *Chudobína*, jeho příkladu následovali 1428—1446 Jan Drha z *Dolan* a z *Kněžic*, 1439, 1448 Václav z *Pece* a z *Tulešic* a l. 1547 Petr Pražma z *Bílkova*. Majestátem d. 1625, 30. dubna Karel, Beneš, Jan a Vilém bratří a strýcové Pražmové z *Bílkova* povyšeni do panského stavu starožitných rodin a potvrzen jejich starodávní erb, totiž: Štít modrý, v něm dva rohy jelení, od sebe vzhůru stojíce, každý o 4 parozích své přirozené barvy (tedy prvně zlaté) turn. helm, přikryvadla zlatá modrá, koruna královská a dva jelení rohy.

Ve východní Moravě vyskytuje se l. 1281 Jenec ze Šumberka, maje na štítě jelení roh jako do kruhu svinutý. Nepočítali bychom jej ani do tohoto rödu, kdybychom nebyli našli podobný roh u Crha z Krasonic l. 1286. Týž erb pak jsme našli k. l. 1349 u Ratibora, kanovníka Olomouckého a l. 1453 u Prokopa z Prusinovic a Hynka Podstatského z Prusinovic. Že mají pozdější Podstatští dva rohy, toho je příčina již vyložená. Když Kryštof Karel Podstatský l. 1627, 17. května do panského stavu povýšen a štít jeho polepšen byl rozdelením na kříž, dán starodávný erb, dvojnásobně proti sobě stojící danělové rohy bílé o 6 parozích, do 1. a 4. pole modré barvy (Paprocký v Zrcadle 273 mluví o červené), do ostatních černých dán lev zlatý ve skoku drže v předních nohách červené srdce, z něhož trojnásobný plápolající oheň vyskakuje, přikryvadla černá zlatá a modrá bílá, koruna, z níž vynikají danělové rohy bílé, mezi nimiž lev zlatý po kýty se vidí. Když udílen byl l. 1744, 28. listopadu Janovi Podstatskému hrabský stav, polepšen jeho erb (tu se mluví o jeleních rozích a zl. lvu v červených polích) tím, že mu dány dvě helmice a na pravé jelení rohy a na levé lev. Majestátem d. 1762, 6. února povoleno Aloisovi hraběti Podstatskému z Prusinovic, aby si přibrál název a erb vymřelých hrabat z Lichtenšteina a erb jeho změněn docela, totiž: štít křížem rozdělený, 1. a 4. pole modré se zl. lvem (českým), 2., 3. červené s bílými jeleními rohy, štítek uprostřed modrý dělený bílým kamenem tříkráte špicovaným, přikryvadla červ. bílá a zlatá modrá, tři helmice, v pravo rohy, uprostřed štítek popsaný s 3 pery pštrosovými (modrým, bílým a modrým), v levé lev. Druhé pošlosti schudlé dostalo se panského stavu teprve majestátem dd. 1804, 23. prosince a dovoleno Vilémovi Františkovi Podstatskému, aby si mohl přibrati erb a jméno svob. pánu z Thonssern. Erb jemu propůjčený byl: Štít, na němž štítek na kříž rozdělený, 1. a 4. pole modré s zl. lvem, 2., 3. červené s jeleními rohy (spíše mají být barvy polí obrácené). Štít jest také křížem rozdělen, první a čtvrté pole má ve zlatě černou orlici, v 2. a 3. červeném jest bílý klín dolů ostřím obrácený; i v klínu i vedlé něho jsou dvě holi křížem přeložené, bílá v červeném a červená v bílém poli, tři helmice, na prostřední (s černými přikryvadly) orlice s říš. jablkem na prsou, na pravém lev a modrá zlatá přikryvadla, na levé jelení rohy a červ. bílá přikryvadla. (Reg. královská. Obrazy KB. tab. 80 a 81.)

27. Polovičná orlice.

Erb tento v Čechách a na Moravě rozšířený byl štít na zdél polovičný, v jedné polovici orlice (jen z polovice) na venkovskou stranu obrácená, v druhé tři pruhy pokosem neb pošikem. Vyskytuje se od starodávna na různých místech, hlavně ale v krajině od Slaného k Žatci a Žluticům. Zde se vyskytuje s tímto erbem 1301 Albert Procek a Jan z Malíkovic, 1372 Vilém a 1377 Jindřich z Hluban, 1372—1387 Fremut z Krasného

dvora, 1372—1387 Petr z *Buškovic*, 1372 Jan ze *Soběsuk*, 1377 Habart Markvart z *Řebříka*, 1387 Oldřich a Jan z Krásného dvora, 1427 Drslav odtudž, 1431 Petr z Buškovic a z Chrašťan, 1434 Fremut z Krásného dvora. Kolář (podlé Arch. DZ. XVI, 8) popisuje erb *Pětipeských z Krásného dvora* takto: v pravé polovici půl orlice, v levé tři pruhy pokosem položené, na helmici lodička nahoru otevřená a na pravé i levé straně vychází rostlina o třech listech.

S tím se srovnává Jak. sbírka, černá orlice v zlatém, pruhy černé a zlaté, přikryvadla též barvy, loďka zvenčí zlatá, uvnitř černá a lupeny bylinky zlaté a černé. Obraz v Soupisu Rakovnicka II, 268.

V severních Čechách vyskytuje se téhož erbu (1333) Chřen ze *Rtína* neb ze *Rtyňe*, ve východních Čechách, (1398) Hroch z *Sloupnice* máje toliko dva pruhy.

V Čechách vyskytuje se od konce 15. st. rodina *Loreckých ze Lkouše*, která měla týž erb, totiž v pravé modré polovičnou stříbrnou orlici a v levé stříbrné tři červené pruhy. (Paprocký o st. ryt. 3, 19, 20, 21.) Klénot dvě černá křídla a mezi nimi zlatý sloup (Jak. sb. Viz též obraz v Soupisu Písecka str. 56. Odchylně M. tab. 137.) Zdá se, že k tomuto erbu byla přijata.

Na Moravě vyskytuje se týž erb velmi záhy a že sem přišel z Čech, tímto se dovozuje. V listu, d. 1307, 17. září připomíná se Slavata synovec Soběna z Tešnovic, ale na pečeti je jeho příjmení Slavata z *Očihova*. Očihov jest ves nedaleko Buškovic a Krásného dvora. Týž erb měli 1366 Maršík z *Rataj*, 1389 Vilém z *Kožišic* a l. 1421 Markvart z Rataj. Vlašek z *Petromině* (1496) má tři pruhy vodorovné a na konci usečené.

28. Býcí hlava.

Erb býcí hlavy s hrdlem rozšířen byl na Moravě. Nejdříve se nachází u Vlka z *Plavče* (1278—1284), Oldřicha z *Martinic* (1305 vlastně Vavřince z M.) a Zdenka z Plavče (1310). Týž erb mají 1322 Jaroslav z *Kněhnic* a Valter z *Mikulovic*, 1336 Zbor, probošt Olomoucký, 1337 Zdeněk z Plavče, 1342 Bušek a Heřman bratří z *Lelekovic*, 1343 Herbort z *Biskupic*, 1363 Vznata a Albert bratří z Lelekovic, 1373 Boček z Hořejšího Plavče, 1390 Ješek z *Rajce* a z Rostání, Bušek ze *Spíšova*, syn jeho, Mikeš a Hereš z Lelekovic (tito i l. 1390). Potomkem Plaveckých byl snad Jetřich Plavec z *Bacišovic*, jenž týmž erbem pečetil (1411).

29. Beran.

Erb tento prvotně byl vyobrazován, jako by byl beran vztýčen, později, jako by chodil neb stál a naposled zase ve skoku. V Aule Caroli připomíná se tento erb tak, že pan Zdeslav měl stříbrného berana na červeném štíte. Týž erb nejdříve se vyskytuje l. 1324 u Zdenka, Benedy

a Uhy z *Blíživ*, 1326 Zdeslava a Viléma ze Žďáru, 1353 u Viléma, 1360 Protivy, 1432 Jana a 1445 Viléma ze Žďáru. (Viz obr. H. IX. tab.)

Nejznamenitější rodinou tohoto erbu byli *Dobrohostové z Ronšperka*. Předek jich Zdeněk z *Dršky* pečetil l. 1431—1437 beranem ve skoku, nad helmou měl korunu a na ní půl berana. Potomci jeho přijali přímení z *Ronšperka*, které se již ve 14. st. u některých vyskytuje bezpochyby z té příčiny, že podobný erb měli bavorští rytíři von Ramsperg. Pojmenovav Poběžovice tím jménem (Ronšperk) odkázal Dobrohost témuž městu svůj erb, totiž půl berana bělorouného s rohy a kopyty pozlacenými. Týž Dobrohost ok. l. 1470 (snad s papežským dovolením?) rozhojnil svůj štít, tak že odtud nosil na štíte křížem rozděleném v 1. a 4. poli berana, v 2. a 3. jelena ve skoku. V Jak. sbírce jsou udány barvy: beran v modrém, bílý jelen v černém, přikryvadla modrá a černá, dva helmy, pravý s beranem, levý s jelenem. (Obrazy erbu v H. IX a XIII na tab.)

Kateřina Švamberkova z *Kamýka* (1459) pečetila též beranem. Za klénot přijala labuť erb svého muže. V Pražském museum jest pečetidlo kněze Nachvala (darované J. Seifertem, notářem v Hořovicích), na kterémž jest beran stojící. (Obraz viz H. IX. tab.) Nachval bylo oblíbené jméno u Ronšperských ve 14. st. (Viz děje Osvračína v IX. díle Hradů.)

Sem patří také pečet Petříka z *Tisova* l. 1430 (v bibl. Praž.).

Následující skupina nosila také berany na štítech; ačkoliv je možné, že byli jednoho rodu s Dobrohosty, přece nechceme tak určitě tvrditi. Přisnak z *Poříčí* (1363) psal se také z *Kouta* podlé části městečka Poříčí k západu ležící. Téhož erbu byl pak Odolen z *Pyšel* (1382—1407). Vladky z *Radiče* mívali stříbrného berana na červeném štítě. Tak bylo malováno v starém vývodu Srbickém. (Obrazy v Jindř. Hradci.) Sem patří i Jetřich (1449), Jan (1450) a Jan (1480), vše z Radiče. Jan l. 1450 měl na helmici korunu a na ní beraní hlavu. (Obraz pečeti H. XIII. tab.) Konečně budiž připomenuto, že Žibřid z *Polomě* l. 1455 beranem pečetil a rodina *Klenovských ze Ptení* měla na modrém štítě černého berana ležícího se zl. rohy a kopyty. (Vývod Čabelický.)

30. Poloupruh.

V Slavětínském kostele vymalován jest štít polovičný, jedna polovice (levá neb pravá) stříbrná, druhá červená a v ní stříbrný pruh. Může být také obráceně jedna polovice červená a druhá stříbrná s červ. pruhem. Tak se popisuje erb pp. z *Prostibore* (Aula Caroli, Paproc. o st. ryt. 242) a *Kočovských z Kočova* (vývod Srbický, Frankova sbírka v Roudnici, Atlas Voračický v bibl. Pražské. Chybně M. tab. 18. Obrazy H. VIII., IX., XIII. tab.)

Z Prostiborských znali se k tomuto erbu 1345—1362 Habart, 1436 a t. d. Jan Hvozdíř z Pr., odjinud z *Pakoslavě*, 1473—1492 Jetřich,

1557 Jan. Kdykoliv tito pečetili celým erbem, měli za klénot složená křidla, ale Tomáš z Prostiboře (1520) volil si za klénot brk.

Z Kočovských buďtež připomenuti 1361 Gumpert ze Svržna a na Kočově, 1379 Vilém Kočovec z Mířkova, 1384—1388 Jindřich Kočovec ze Svržna, 1414 Humprecht, 1415 Radslav, 1419 Sezema, 1425 Zbyněk, 1426 Radslav, 1430 Smil, 1445—1459 Jan, 1450 Racek z Kočova a pak všichni, kteří se psali Kočovskými z Kočova. V erbovníku musejním, z Březnice pocházejícím, jest vymalován jich erb, z něhož lze znáti, že za klénot měli složená křidla a na nich obarvení takové, jako na štítě. V Jak. sbírce jest výkres štítěm s předešlým se srovnávající, červ. polopruh v bílém, za klénot jsou křidla, každé tak barvené, jako polovina štítu, pod ním a mezi nimi dvě ostrvy přeložené hnědé barvy. Z ostatních Plzen-ských rodin patří sem 1302 Dobrohost z Mělnic a Petr z Vildšteina, 1375 Štěpán z Ejšovic, 1375 Sezema a 1419 Habart z Podmokl, 1427 Jaroslav z Čečovic, 1432 Bohuše z Tasnovic, 1464 Jan odtudž.

Ofka z Tasnovic má na obraze erbu u Paprockého (o st. pam. 395) za klénot křídlo s příčným pruhem.

O sobě stojí Jan z Lestkova (1407—1413), jeden z milců krále Václava, o jehož příbuzenstvu nic nevíme. Štít měl jako předešlý a za klénot 2 rohy.

Týž erb (štít) mají 1353 Huk z Donršteina, 1406 Jindřich Kolman z Křikavy a 1415 Kolman z Donršteina. Kolář našel jich erb ve Vídenském erbovníku č. 9002 mezi bavorskými rodinami, totiž pravou polovici bílou s červ. pruhem, levou červenou, křidla složená bílá s červ. polopruhem, přikryvadla týchž barev. Podlé toho ovšem se zdá, že to rodina přistěhovalá, ač i to je možná, že byla domácí a nějakého Donršteina v Bavorích nabyla.

V kostele sv. Jana v Jindřichově Hradci jest vymalován starodávný erb. Levá polovice štítu jest červená s bílým pruhem, pravá taková, jako by modrá bývala, přikryvadla červená a za klénot kolo nyní jako ocelové barvy (prvotně snad černé). Není ani zdání, čí by to byl erb. V l. 1368—1374 měl týž erb Henzlin ze Zvíkovce (u Hluboké), ale na pečetech jeho klénotu není.

Na Moravě našli jsme týž štít, ale s klénotem ptáka u Václava z Mladějova odjinud z Radičova (1372—1376).

31. Supí hlava.

Často jest viděti na starých pečetech hlavu a krk jeřabatého ptáka dravce s otevřeným nosem a vyplazeným jazykem. Nazýváme jej supí hlavou. V Salmovském erbovníku nakreslena jest bílá supí hlava v modré a připsáno Cztyborz, čemuž nerozumíme. Krásně je ten erb malován v knize bratrstva sv. Kryštofa na Arlberce, totiž bílý štít, na něm červená supí hlava s žlutým nosem a korunou, a též znamení za klénot. Připsáno je (1403), že to erb Ješka z Hostišova. Jako klénot nacházíme touž hlavu

na pečeti Pavla z Hostišova a z Prašivé l. 1457, ale l. 1482 a 1492 pečet erbem štítu na zdél polovičného a klénotu supí hlavy korunované. Týž štít polovičný a klénot měli 1433 Janek a 1472—1491 Mikuláš ze Sedlce.

Erbu toho byla starožitná rodina vladyk z Němčic (u Budějovic), u níž bylo oblíbené jméno Svatomír již ve 13. stol. Známe pečet Svatomíra z Němčic z r. 1346. K potomkům jeho, soudíc podlé pečeti a posloupnosti statku patří 1362 Mikuláš a 1375—1387 Oneš z Vlhlav. Obraz erbu a pečeti H. VII. tab. Též se váží k Němčickým *Býšovci z Býšova*. Erb jich byl jako Hostišovských, ale v obrácených barvách (bílá hlava v červeném bez koruny). Za klénot měli dva rohy, pravý bílý, levý červený a mezi nimi zl. střelu, dědictví po nějaké prabábě (Frankova sbírka v Roudnici ze sbírky Frant. Helf. Voračického z Paběnic 1715.)

Erbem a sídlem byli blízci vladyky z Todně, 1425 Nedamír a Míchal, 1443 Přibík, 1448 Matěj, 1483 Jan, majíce kromě supí hlavy na štítě rohy za klénot. Týž erb se také v 16. st. u *Lítvinů z Todně* vyskytuje. Také patří k této skupině Ješek ze Včelnice (1368).

Že skupina z okolí Otického se také k Němčickým váže, dokazuje erb a jméno Svatomíra z Kouta (1376). Téhož erbu byl také (1388) František, opat Milevský a l. 1424 Zbyněk z Buchova maje supí hlavu na štítě, ale Mikuláš odtudž přijal pak takový erb jako Hostišovští a Sedlečtí maje za klénot supí hlavu, l. 1434 bez koruny a l. 1449 s korunou. Polovičného štítu se drželi také l. 1487 Zbyněk a l. 1523 Burjan Buchovci z Buchova. Týž erb jako Mikuláš měl 1434 také Jan Nadějka z Nadějkova a Vyhnanic, jestliže se v rozmazeném klénotě (v Soběslavi) nemýlíme, jakož i za takový pokládáme málo zřetelný klénot u Jakuba z Moravče (1411, v Jindřichově Hradci).

Jinou skupinu máme ve východních Čechách. K té patří 1396 Zbyněk Opršal z Ledec a potomci jeho *Opršalové ze Žher*, 1402 Petr z Blyně a ze Semtěše a vladyky z Petrovic na Čáslavsku. Pečet jednoho z nich přivěšena jest v Ledči k listu, který byl sestrouhán a novým písmem popsán. Ve vývodě Srbickém jest erb Anny z Jevišovic, manželky Otíkovy z Bubna, totiž černá supí hlava na stříbrném štítě a klénot paví kyta.

32. Kolo.

V řadě erbů v Jindřichově Hradci vyobrazeno jest kolo na červeném štítě, jak se zdá, bílé barvy; na staré tabuli byl erb Anny Škopkové z Onšova zlaté kolo na červeném štítě (Jandera, Miletin, 124) a totéž se spatřuje i na erbu městečka Kamberka, které Onšovským patřívalo. Tak i v Jakubickově sbírce. V Pam. arch. V, 358 popisuje se erb Onšovských mlýnské kolo palečné bílé barvy na modrém štítě, klénot též kolo, z něhož vyniká tré bílých per pštrosových (barvy patrně chybné). Týž erb má na pečeti Jan z Onšova 1412 (Arch. Břevnovský), ale lze za to míti, že jej měli

Onšovští již ve 14. st. jako i Onšovští 16. st. (1523 v Jindř. Hradci, 1533 a arch. města Brna, obraz erbu H. XII. tab.). Téhož erbu byli také vladyky z Jenišovic, zejména l. 1359 z Vykéř, 1405, 1406 Vykéř, 1416—1429 Vykéř z Myšlina, 1429 Soběn z Jenišovic odjinud z Božejova (v Jindř. Hradci). K témuž rodu patří také erby svými 1362 Matěj z Chýstovic a 1401 Zikmund z Kramolína (pečeti v Želivě). Též sem patří Mikuláš ze Strhařova (1468, arch. Třebon.). V Jindř. Hradci jest odstříhnutá pečeť nějakého vladyky z Babčic (vsi u Pacova) s kolem (1436), týž erb má 1467—1475 Zdebor z Babčic, hejtman na Strakonicích.

K témuž rodu patří také *Popovští z Bezejovic*. Kolo na štítě a nad helmou mají 1444 Zdebor, 1446 Přech, 1446—1464 Mrakeš z Bezejovic (Arch. min. vnitra) a l. 1488 Jan Popovský z Bezejovic. Týž erb spatřuje se v starých vývodech i na štítě Aldegundy manželky Václava Budovce z Budova. (Arch. zemský. Též vyobrazen v Soupisu Prachaticka na str. 130.) V Petrovském kostele (u Čestína kostela) jest vytěsnán erb zdánlivě jako sedmilištá růže, ale tuším kolo znamenající. Mohl by to být erb vladyk z Tichonic (u Kacova); 1430 Diviš, 1450, 1454 Zdeněk z Tichonic pečeťí kolem. (Arch. Třebon.) Konečně sem patří erbem svým Mikuláš z Nedrahovic (1436) až z krajiny Sedlčanské a l. 1450 Bůvol z Radonic, Jan ze Psář a Mikuláš ze Hrádku. (Třeb.) Všichni jmenovaní pocházejí z krajiny mezi Benešovem, Kutnou horou, Jihlavou a Táborem a nelze pochybovat, že byli jedné krve.

Druhá skupina rodin téhož erbu vyskytuje se v kraji Prachenském. Souvisí-li s předešlou, ovšem nelze tvrditi, aniž zapírati. Sem patří Řesanští a Štěnovští z Kadova. Onino měli na modrému štítě bílé kolo (Paprocký o st. ryt. 360.) V Jakubíčkově sbírce mají Řesanští polovičný štít zhora modrý, zdola zlatý a stříbrné kolo, Stěnovští pak zlaté kolo na modrému, podlé toho pak i klénot a přikryvadla. Tak se i popisuje erb Anežky z Kadova. (Joh. Orphei Idyllion, Farrag. II. Viz i Soupis Klatov, str. 95 a M. tab. 30.) Vyntíř z Žihobec (1356 arch. býv. dvor.) má za klénot kolo s kytou, Racek I. 1359 též a l. 1368 kolo na štítě; tak i 1400 Vyntíř z Kadova, 1443—1447 Smil ze Žihobec, 1448 Purkart odtudž, Černín, Mikuláš a Vyntíř z Kadova, 1468 Burjan odtudž, 1490 Vyntíř Řesanský z Kadova. (Viz i náhrobek v Soupisu Stříbrska na str. 89.) Téhož erbu byl i 1419—1435 Jan Koc z Dobrše, 1431 Vyntíř, 1466 Václav, 1487 Jindřich a jiní Kocové. Prvotní erb Kocův bylo zlaté kolo o čtyřech pístech na modrému štítě a též kolo za klénot. (Paprocký o st. ryt. 343, vývod Srbický, tabule v zámku Orlickém. Obraz v soupisu Sušicka, na str. 27 a M. tab. 12., též H. IX. tab.) Majestátem d. 1631, 14. Mart. polepšen Diviši Kocovi z Dobrše, jakožto členu panského stavu erb tak, že byl štít modrý na kříž rozdělen a uprostřed štítek se zlatou obrubou prvotní erb obsahující. Štítek ten drželi dva zlatí gryfové. Přikryvadla byla zlatá a modrá, na koruně dvě křídla, pravé zhora modré, zdola zlaté, levé zhora zlaté, zdola modré a mezi nimi kolo. Týž erb platil jen pro panskou větev a majestátem

dd. 1767, 31. Jul. udělen i Janovi Markvartovi Kocovi z Dobrše, když byl povýšen do panského stavu. Obraz M. tab. 47.

K této skupině, kterou rozhodně za jednu krev pokládati lze (čemuž i oblíbené jméno Vyntíř nasvědčuje), patří svým erbem Bohuněk z *Tuchonic a ze Bzí* (1378, arch. Třeboň. Obraz pečeti H. III, tab. č. 14). Kolo to o šesti pístech, spatřuje se i na pečeti Herky vdovy Dobcovy z *Oblanova* (1387, arch. Třeboň.) vedle svinské hlavy, která byla erbem Herčiným po otci. Mikuláš z *Miřetic* (1362) též z kraje Prachenského pocházející má na pečeti své dvě kola za klénot. (Obraz pečeti H. VII. tab.) Konečně vyskytuje se kolo též tuším skupiny i na Plzensku. Zejména je mají l. 1387 Unka a Oldřich z *Kvičovic* (obraz pečeti H. VII tab.), l. 1421 Jan ze *Sedlce* (z okolí Domažlic), 1428—1435 Jindřich Švejda a 1468 Hanuš odtudž. (Pečeti v Mnichově a Třeboni.)

Třetí skupenina kola vyskytuje se na Litoměřicku a Žatecku a možná také, že s předešlými souvisí. V Balbínově Aula Caroli popisuje se štíp pana Bavora, totiž stříbrné kolo v černém. Kolo to o více než čtyřech pístech vyskytuje se na pečetech 1380 Jiříka z *Března*, 1419 Jana řečeného Kolo z *Žichova*, 1423 Přecha z *Třebívlic*, 1474—1480 Bavora z Žichova a z Citolibé a 1530 Matouše z Žichova odjinud z Třebívlic (tuhoto otisk v Roudnici). U samého Žatce pečetil Václav Kavka z *Soběsuk* (arch. mus. 1458) také kolem. Téhož erbu byli i *Vlčkové z Minic a Nečamští z Minic*. Soudí podlé majestátu dd. 1623, 20. Aug. Koutkům bylo zlaté kolo na červeném. Kolo o šesti pístech spatřuje se na pečetech 1417, 1420 Kryštofa, 1441 Jana Vlčka, 1482 Vlčka a 1499 Mandalény z Minic. (Král. H. IX. tab. nakreslil erb nějakého „z Krásného dvora“ (snad Vlčka.) Také na Moravě se kolo dosti často vyskytuje. Kolo o čtyřech pístech bylo erbem *Oderských z Lideřova*. (Paprockého Zrc. 66.) Štit byl modrý, kolo zlaté, též kolo také nad helmicí a na něm tři péra, prostřední bílé, ostatní modré. (K.B. tab. 70 a B. 28, Jakubíčkova sbírka.) Tak i kromě barev je na pečeti Adama staršího Oderského z Lideřova. (Arch. býv. dvorský.) Téhož štitu byli 1357 Bohuše z *Kopařovic*, 1369 Ješek Kluš z *Milovic*, 1371—1373 Sezima z *Platišovic*, 1372 Oldřich z *Maryže* odjinud z *Radčovic*, 1372 Ješek z *Olešné*, 1372—1373 Oldřich z *Olešné* odjinud z *Radovesic*. Jan Tišnovský z *Věže* (1483) také má týž štit, ale loukoti jsou jako knoflíky pobíjeny. Kolo o šesti pístech nosili 1373 Vojslav z *Otiňa*, 1378 Macek z *Kunovic*, 1435—1451 Oldřich z *Maryže*, 1451—1492 Václav z *Maryže*, 1482 Oldřich, tohoto syn a 1521 Barbora z *Osečan* rozená z *Maryže*. Jest to tudíž stejný erb s předešlým a všechny osoby naposled jmenované jsou jedné krve.

Zvláštním erbem jen na Moravě bylo kolo o třech pístech. Jestliže se dávalo za klénot, ozdobeno bývalo kytou. Téhož erbu byl 1359—1367 Bušek z *Prus* odjinud z *Dolního hradu Melic* a synové jeho Smil (1359—1366), Vojtěch (1362—1367), Radslav (1366) a Jiřík vše z *Melic* řečení a l. 1405 Vojtěch z *Melic*. Týž erb měli 1378 Ješek z *Velečina*, 1398 Ješek Veletka odtudž, 1398 Zaviše Veleta z *Lipové*. A protože Oldřich Hovora

z Prus (1377—1380) má na štítě palečné kolo o několika loukotěch, lze za to míti, že jeho rodina patří snad k jiné skupině na Moravě se vyskytující, která měla na štítě palečné kolo.

33. Bojovník.

V jižních Čechách velice oblíbeno bylo erbovní znamení buď celého muže aneb části jeho. Jedním takovým znamením byla vrchní polovice muže držícího v pravici dobytý meč. Nejstarší takový erb vyskytuje se u Markvarta *z Vyšního*. Na jeho nepříliš zřetelné pečeti (1337, Pangerl Gold. Urk. 90) objevuje se muž a zdá se, že drží kopí. Zřetelné jest znamení na pečeti Oldřicha *z Šafléřova* odjinud ze Ždáru (1349, arch. Vyšnobrodský), na níž jest helm a na něm muž polovičný s dobytým mečem. Podobně je u Ludvíka *ze Světví* (? Zwetlarn, 1350—1361) a Bernarta *z Žestova* (1354). Po nich vyskytuje se týž erb u vladyk *z Dubového*, totiž 1371—1383 Jana, 1371 Jenlina, 1402—1404 Johanka a 1375 u Jendlíka a Ješka *z Chvalin* (týchž jako svrchu). V potomních dobách mají též znamení čtyři rodiny.

Mikuláš Plachta *z Baršov* (1378) a Jan Plachtík odtudž (1414) mají téhož muže za klénot, ale Beneš Plachta *z Baršov* (1426) má jej na štítě. Téhož erbu byli pak i *Barchancové z Baršov*. (Barvy jsou v Ottově Slov. Nauč. III, 373.)

Druhou řadu zahajuje Oldřich Plachta *z Trojanovic* odjinud *z Jivovice* (1383—1385) s Modlišem *z Veselé* (1388). K nim se řadí 1385 Pešek, 1385 Jindřich, 1408 Vojtěch, 1444—1456 Mikuláš Sudlice *z Jivovice*, kteří mají na štítě oděnce s mečem zřetelným, ale v potomních dobách nacházejí se odchylky. U Vojtěcha *z Jivovice* (1472, v Krumlově a Třeboni) vidí se štít zhora polovičný a nad helmem muž, jenž drží sudlici čili kopí na spůsob vidle; a Beneš, Vojtěch *ze Chvalkova* má jen poprsí bez meče. (Obraz pečeti 1383 H. III. tab. č. 3.)

Zemané *ze Žumberka*, totiž 1443—1456 Vilém a 1484 Ludvík mají polovičného muže s mečem i na štítě i nad helmem.

Předkové *Pouzarů z Míchnic* 1446 Vilém, 1446—1476 Erazim, 1484—1488 Vilém pečetili týmž erbem, který se i spatřuje u Paprockého O st. ryt. 344.

V 16. století vyobrazoval se týž oděnec v brnění, jaké bylo v obyčejí; barva se mu dávala ocelová, rukovět na meči byla zlatá a pole bylo modré. (Jak. sb.)

34. Kohout.

Rodin erbu kohouta máme několik skupenin i v Čechách i na Moravě, protože znamení tohoto bojovného zvířete bylo velice oblíbeno. Balbin ve své Aula Caroli má erb ten dvakráte, jednou u pánů *z Pardubic*, bílého kohoutu ve zlatě a pak bílého kohoutu na černém domini de Trzeboticz, což bychom rádi na *Třeboc* vyložili.

První skupinu v jižních Čechách poznáváme z archivů Vyšnobrodského, Třebonského, Krumlovské fary a j. Tu se objevují s kohoutem nad helmou 1349 Mikuláš, 1349 Linhart, 1363 Jan Světlý vše ze *Světlíka*. Rynart z Žestova (1374) má kohouta na štítě, Petr Žestovec ze *Světlíka* (1387–1390), Zachař z Žestova odjinud ze *Svébohův* (1387), Oldřich z *Klažar* (1401) a Petr Žestovec z *Olbramův* (1405) mají jej nad helmou a Jan z *Klažar* (1405) a Vaněk z *Trojan* (1408) zase na štítě; ale potom nastala změna taková, že za štít volen příčný široký pruh a kohout dáván nad helmu; první to měl l. 1408 Petřík ze *Světlíka* odjinud z *Trojan*, po něm 1427 Oldřich ze *Světlíka* a odjinud z *Kropšláků* a l. 1439 Jan Žestovec ze *Svébohův*. Týž pak na pečeti své l. 1445 (v arch. Novohradském) má na štítě tři úzké příčné pruhy, čímž asi řezbář ohraničení vrchního a širokého pruhu naznačiti chtěl. *Ryneš z Žestova*, farář Vodňanský (1415 ze *Sedlce*), pečetil 1429 podobně jako Petřík ze *Světlíka* r. 1408 a Jan Žestovec ze *Svébohův* r. 1439. Týmž erbem, jako osoby l. 1405–1439 jmenované pečetil také Chval z *Újezda*, jenž l. 1413 panství Písecké, Hlubocké a Protivínské zpravoval. Téhož erbu byli potom *Dobrovítovští z Újezda*, jak bude řeč při třetí skupině. Také mají týž erb 1411–1420 *Hájek z Hodětina*, 1444 Petr Kohout z *Vlasenice*, 1483 Kašpar, 1492 Jan a 1514 Johanka též z *Vlasenice*. Kohouta na štítě podržela Markéta ze *Klení* (1513, arch. Novohradský).

Stejněho asi původu jsou jiné rodiny, které též znamení kohouta nosily, zejména zemané Ješek Podlavička z *Domanína* odjinud ze *Lhoty*, 1374 Jan jeho syn, 1378 Ondřej a 1378–1382 Mikuláš Podlavička z *Vicemile*, 1378 Zdinka ze *Sobětic* a Jindřich bratr její. (Viz obr. pečeti H. III, tab. č. 19.) 1397 Vojslav z *Bukovice* a 1412–1417 Jan purkrabě na Třeboni. (Obrazy pečetí H. IV, tab. 4 č. 7 a 9.)

Osamotnělé erby kohouta na Prachensku patří buď k předešlé neb následující skupině. Kohout totiž se spatřuje na pečeti Budnově z *Benešovy hory* (1362) a měli jej prý na štítě také vladky z *Tažovic*. (Frankova sbírka v Roudnici.) Také měl kohouta podle Břežanova poznamenání v regestech Švamberkých l. 1524 Václav z *Řetče*. Jan Nosek z *Jedla*, odjinud z *Němčic* (1413) a Zdeněk z Němčic (1488–1496) erbu kohouta pocházeli z Němčic u Planice.

Druhá skupina Plzenská patrně obsahuje rodiny jedné krve. Přední rodiny tu jsou *Kořenští z Terešova* a *Harantové z Polžic*. (Obr. H. II. a V. tab., VII, 165, 177.) Předek oněch Petr z Terešova měl na pečeti (1411, bibl. Praž.) kohouta nad helmou, Petr (1470), Václav (1504–1511) a Jiřík (1496–1505) mají kohouta i na štítě i za klénot. Tak je i na náhrobku v Němčickém kostele. (Viz Soupis Prachat. str. 151.) Barvy popisují se v majestátu d. 1705, 5. října. Janovi Antonínovi K. z T. na hrabský stav; byl černý kohout s červ. hřebínkem na pravé noze stojící s levou nohou k vykročení vyzdvíženou na zlatém štítě. Erb byl polepšen tak, aby byl štít pošikem polovičný; v horním poli stříbrném byl císařský orel s korunou, v dolním starý erb, přikryvadla černá a za klénot orel.

(M. tab. 11 a 65.) Když pak Rudolf hrabě K. z T. se stal nejv. korouhevníkem, dovoleno mu (1724, 13. Maj.), aby měl za štítem dvě korouhve panského stavu křížem přeložené. Na pravé korouhvi byl vyobrazen sv. Václav jako dědic království jsa otočen vavřínovým věncem, na levé erb království též vavřínovým věncem otočený a okolo erby, nahoře Moravy a Slezska, dole Lužice, Kladska a Lucemburska. (Obr. M. tab. 11 a 65, KB. 45.)

Předek Harantův byl Bušek z *Bezdružic*. (Obr. viz H. XIII. tab.) Na pečeti (1360, v Teplé) má štít pošikem protkaný pruhem a týž pruh dvojí barvou na čtyři pole rozdelený a za klénot kohouta. Racek z Polžic (1473—1490) má i kohouta na štítě. Štít byl červený, kohout stříbrný s černým ocasem, přikryvadla stříbrná a červená. (Hrady V, tab. 2, M. tab. 7.) Jako výstřelky těchto rodin objevují se Jan z *Bernartic* (vlastně Pernartic, 1410; viz Balbinovu Aulu), 1412 Jan Štpice, a 1432 Oldřich z *Lužan*, Otík z *Žernovníka* (1461, v Teplé), a Heřman odtudž (1491, v Plzni). Soudíc z příjmení, patří sem také Bohuslav Kokútek z *Mydlné*. (Lib. erect.) O sc bě jsou Vaněk z *Kamenice* (1444, tuším ze Slanského kraje) a Zikmund ze *Chmelic* (1500 a t. d. z okolí Žatce). Barvy Chmelických ze Chmelic byly: štít stříbrný, kohout černý se hřebenem a jazykem červeným. (Jak. sb.) Krásný kohout zelené barvy s červeným hřebínkem na červeném štítě jest vymalován v kostele Chuděnském.

Třetí, velmi rozšířená skupenina, vyskytuje se ve východních Čechách. V Čáslavsku vyskytuje se (1370 v Drážďanech) Lambin Jakobin ze *Sluh* maje na štítě kohouta, ale příjmení své vzal od Sluh, dále k Praze ležících. Potomci jeho byli *Cidlinskí* a *Hluboještí ze Sluh*. (Obraz v H. XII. tab.) Barvy erbu popisují se rozdílně; štít jest modrý, kohout někde bílý, někde černý. (Jak. sbírka.) Na Čáslavsku vyskytuje se *Kraličtí z Krsovic*. V majestátu (1534, středu po veliké noci) daném Burjanovi K. z K. na přijetí erbovního strýce popisuje se erb takto: štít červený a v něm kohout ohnivý maje nos, ostruhy a pazoury zlaté, přikryvadla červená a za klénot týž kohout. V moravských pamětech připomínají se (1533) Jan a Filip Kr. z K. téhož erbu. V okolí Kolína vyskytuje se v l. 1395—1416 *Bohuslav Kozlík z Drahobudic* maje kohouta i na štítě i nad helmou a ještě l. 1460 pečetil týmž znamením Bohuše jeho potomek. Z Chotěborského okolí patří sem 1380 Beneda, 1408 Hrzek a 1412 Jan, vše z *Markvartic*, ze Želivského Mikuláš Zrubek z Humpolce l. 1452 z *Jiřic* řečený. Erbu kohouta byl 1362—1370 Vítěk z *Žehušic* z okolí Čáslavského, jenž se před tím z *Nového dvoru* (u Kutné hory) nazýval. Jeho příbuzní byli 1356 Jetřich, 1369 Kuneš z *Selmic* a 1369 Jetřich z *Telčic*, majice jako on, kohouta na helmě. Téhož erbu byli vladky z *Lipky*, 1347 Bleh, 1370 Oldřich a Zdeněk, též vladky ze *Slepotic*, 1398 Filip, 1447 Smil. Osoby tyto jsou z Chrudimska, jako i Jindřich z *Kladrub*, Jan a Jiří z *Vyšehněvic* l. 1412 jmenovaní, kteří mají též kohouta na pečetech. Z dotčeného Újezda přišel nějaký zeman této skupiny na Dobrovítov (u Čáslavě). Potomci jeho zvali se *Dobrovitov-*

skými z Újezda (l. 1515 Jiří erbu kohouta), avšak který Újezd to byl, není nám známo; kdyby se mohla poloha jeho určiti, byl by to zajímavý doklad o rozširování rodů, poněvadž předek jich Chval se již l. 1411 v jižních Čechách vyskytuje. Erbu kohouta (viz obraz H. XII. tab. a pečeti II. a V. tab.) byli také Dašičtí a Vyšehněvští z Borchova, jako 1466 Čeněk Vyšehněvský a l. 1512 Trystram. Erb jich malovaný ve Smečně (na starém vývodu pp. z Martinic) ukazuje černého kohouta se zl. korunou na krku, nosem a pazoury zlatými a hřebenem červeným na stříbrném štítě. (M. tab. 131 má štít zlatý, kohouta téhož a přikryvadla černá stříbrná.) Ne-pochybujeme, že sem patří též Králové z Dobrévody u Hořic (viz obr. H. V, 140 a tab.) a Strakové z Nedabylic (u Chlumce n. C.). Erb oněch jest na modrém štítě bílý kohout s černým ocasem, červeným hřebínkem a červenými nohami, přikryvadla bílá a modrá a za klénot týž kohout. (M. tab. 28, Hrady V, tab. 2.) Když byl l. 1721 6. května Janovi Karlovi Strakovi z Nedabylic panský stav udělen, potvrzen mu jeho starodávný erb, totiž modrý štít se zl. krajem, u zpodu zelený vršek a na jeho temeni kohout z černa červený s červ. hřebínkem, maje pravou nohu vykročenou, přikryvadla modrá a bílá a klénotem týž kohout. Zdeněk rychtář v Jasném přivěsil l. 1416 pečet Racka z Kokotova, pečetil též kohoutem. (Arch. kapit.) Konečně sem patří Holovouští z Holovous, jichž erb byl černý kohout na červeném a klénot černá křidla. (Jandera Miletín 125; v Jak. sbírce štít zelený. Pečetidlo Otíka Holovouského je v musejních sbírkách.) Ještě pak jest dodati, že měli Voděradové z Sekyřic (1443 Jan, arch. v Kutné hoře) kohouta na štítě i za klénot.

Z Boleslavská známe erb Šimona Daliboha z Vodic (1498, kohouta na helmě). Kolář našel ve Vídenském rukopise č. 8330 vyobrazení erbu vladyk Zdalboha, totiž modrý kohout se stříbr. ocasem, stř. nohami, červ. hřebínkem na červeném štítě, přikryvadla červená a modrá. V Jakub. sbírce jest štít bílý, kohout černý, přikryvadla týchž barev a nad helmou dvě černá křidla. Konečně připomeneme, že erbem kohouta pečetili také 1415 Mikásek ze Pnětluk (neb Netluk) a 1446 Hanuš z Dubův.

Na Moravě jest kohout málo zastoupen a to hlavně na západní straně k Čechám. Višňovští z Petrovce, kteří měli zlatého kohouta na modrém (Frankova sbírka v Roudnici), přišli snad z Čech oddělivše se od Markvartických, Lipeckých a t. d. Kohoutem pečetili 1412 Beránek z Petrovce; 1433 Jan Beránek z Petrovce, 1434 Zikmund Beránek z Višňového, 1451 Jan a Zikmund bratří Beránkové, 1465 Zich, 1479, 1480 Zikmund a l. 1533 Wolf Beránek. Sice mají kohouta na své pečeti jen Jindřich z Bernova (1376) a Buzek ze Sněhotic (1399).

35. Kůň.

Erb půl koně s uzdou byl sice rozšířený po celých Čechách, ale je to tak vzácný erb, že neváháme všechny tohoto erbu za jeden rod pokládati.